

Szakács Jenő Megyei Fizikaverseny

2024/2025. tanév

I. forduló

2024. december 9.

Minden versenyzőnek a számára (az alábbi táblázatban) kijelölt **négy** feladatot kell megoldania. Azoknak a tanulóknak, akik nem gimnáziumi rendszerben tanulnak fizikát, az **A** feladatsort kell megoldani.

A rendelkezésre álló idő 180 perc. A feladatok megoldásait önállóan kell elkészítenie, függvénytáblázat és zsebszámológép használható. Minden feladatot külön lapon oldjon meg! A feladatok különböző pontértékűek és az egyes kategóriákban elérhető maximális pontszámok is eltérőek lehetnek.

A gimnazisták feladatai		A szakközépiskolások feladatai	
9. osztály	1., 2., 3., 4. (100 pont)	A.	1., 2., 4., 10. (90 pont)
10. osztály	5., 8., 9., 10. (100 pont)		
11. osztály	6., 11., 12., 14. (100 pont)		
12. osztály	7., 9., 13., 14. (100 pont)		

FIGYELEM!!!

Azokban a feladatokban, ahol erre az adatra szükség van, vegye a földfelszíni gravitációs gyorsulás értékét **10 m/s²**-nek (hacsak a feladat nem ad meg más értéket)!

Jó munkát kívánunk!

1. Egy 22 m szélességű úttest mellett, a járda szélén állunk. Az úttest középvezonáján 3,6 km/h sebességgel halad egy jármű, melynek hossza 5 m, szélessége 2 m. A járdáról akkor lépünk le, amikor a jármű eleje egy vonalba ér velünk. Mekkora sebességgel kell átkelnünk a középvezonára merőleges irányban, hogy utunkat megállás nélkül folytathassuk? **(20 pont)**

2. A KRESZ meghatározásai kissé egyszerűsítve:

- Reakcióidő (t_r): az akadály észleléstől a jármű lassulásának kezdetéig eltelt idő, átlagosan $t_r = 1$ másodperc.
- Követési távolság (k): a gépkocsivezető reakcióideje alatt megtett út (eközben a jármű sebessége állandó).
- Fékút ($s_{fékút}$): a jármű fékezése közben megtett legrövidebb út (eközben a jármű állandó lassulással halad a megállásig).
- Féktáv ($s_{féktáv}$): a követési távolság és a fékút összege.

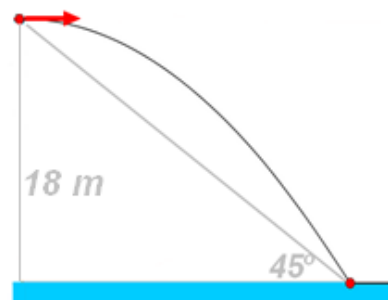
Egy egyenes útszakaszon egyforma gépkocsik haladnak $v = 50$ km/h sebességgel és azonos követési távolsággal. A gépkocsik fékútja is megegyezik.

- (a) Mekkora a gépkocsik követési távolsága? **(6 pont)**
 (b) Mekkora a fékút, ha fékezéskor a lassulása $a = 5$ m/s²? **(6 pont)**
 (c) Mekkora a féktáv? A gépkocsik a saját féklámpájuk kigyulladásakor kezdenek el lassulni. **(6 pont)**
 (d) A gépkocsik hossza $L = 5$ m. Legföljebb hány gépkocsi haladhat át óránként egy adott útszelvényen a megadott sebességgel, ha betartják a követési távolságot? **(7 pont)**

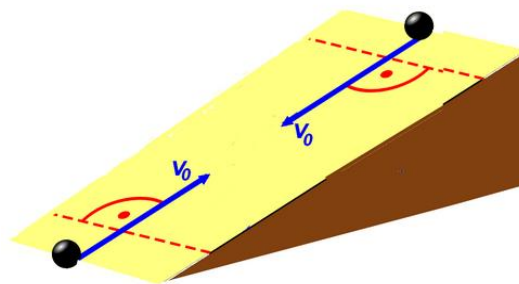
3. A folyóparttól 5 m távolságra egy ember áll, a folyó ugyanezen partján, a parttól 35 m távolságra tábor tűz ég. Az ember és a tábor tűz távolsága 50 m. A tűz egyszer csak belekap a tőle nem messze felhalmozott rőzserakásba. Mennyi az a legrövidebb idő, amennyi múlva az ember megkezdheti a tűz oltását, ha 5 m/s egyenletes sebességgel tud futni és a vödör megmerítéséhez (a folyóból) 6 s-ra van szüksége? **(30 pont)**

4. A népszerű krimisorozat egyik epizódjában a gyilkos folyóba dobja a revolverét. A folyó vízszintjéhez képest 18 m magas hídról vízszintes irányban hajtja el a fegyvert a vízbe. A pisztoly becsapódási helyét (a mozgás függőleges síkjában a vízszinteshez képest) 45°-os irányban látja.

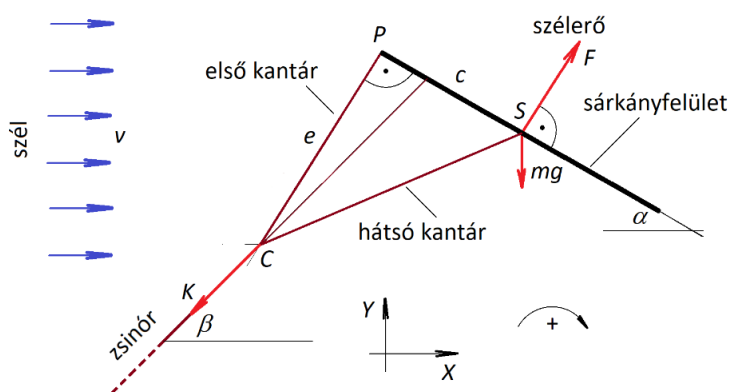
- (a) Mekkora sebességgel hajtotta el a fegyvert? **(15 pont)**
 (b) Mekkora sebességgel csapódott a pisztoly a vízbe? **(10 pont)**

5. Jancsi és Juliska egy 45° -os hajlásszögű, súrlódásmentes lejtőn egyszerre indít el egy-egy (elhanyagolható méretű) testet a lejtőn csúsztatva egymás felé azonos 8 m/s kezdősebességgel: Jancsi a lejtő aljáról felfelé, Juliska pedig a lejtő tetejéről lefelé. A testek ütközésekor az egyik test sebessége háromszor akkora, mint a másiké. Milyen magas a lejtő? **(25 pont)**

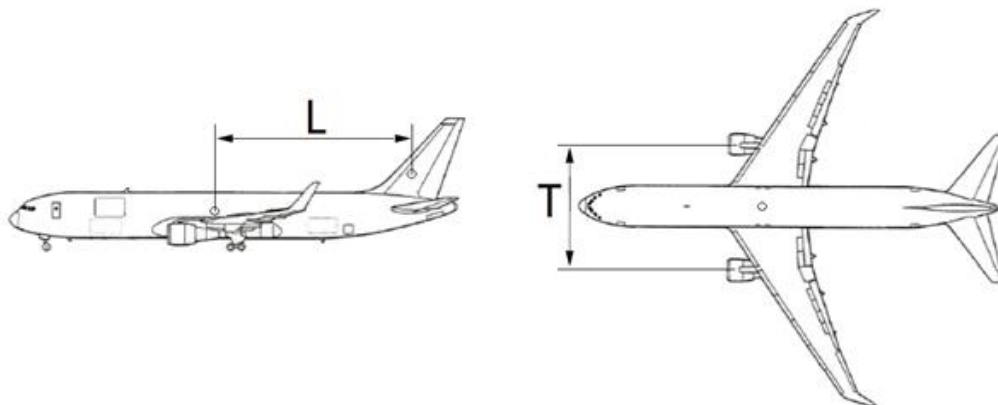
6. Kínában már 2500 évvel ezelőtt röptettek papírból, selyemből, bambusznádból készült sárkányokat. A mellékelt rajzon egy síklap alakú, fark nélküli egyszerű sárkány méreteit ábrázoltuk oldalnézetben.

A sárkány tömege $m = 0,2 \text{ kg}$, a P orrpontja és az S súlypontja közötti távolság $c = 0,4 \text{ m}$. A vitorlafelület $\alpha = 30^\circ$ -os, az eresztőzsinór $\beta = 45^\circ$ -os szöget zár be a vízszintessel. A zsinór tömegét és légellenállást hanyagoljuk el. A zsinór és a kantárok anyaga megegyezik. Az első kantár hossza $e = 0,5 \text{ m}$, és merrőleges a sárkányfelületre, mivel a légellenállást elhanyagoljuk. A feltüntetett állapotban a sárkányra ható erők egyensúlyban vannak. (Ez a fark nélküli papírsárkány egyszerűsített aerodinamikai modellje.) $g = 10 \text{ m/s}^2$.

- (a) Mekkora kötél erő (K) a zsinórban? **(15 pont)**
- (b) Mekkora eredő szél erő (F) hat a sárkányra? **(7 pont)**
- (c) Mekkora és milyen irányú forgatónyomaték hat a fark nélküli sárkányra? **(8 pont)**

7. Egy kéthajtóműves utasszállító repülőgép egyik hajtóművét leállították, ezért egy hajtóművel folytatja útját. Egyenes vonalban, vízszintesen, állandó sebességgel repül.

Eközben az F_E légellenállás és az F_F felhajtóerő a repülőgép szimmetriasíkjában hat, a működő hajtómű súlypontra számított nyomatékát a függőleges vezérsíkon ébredő F_O oldalerő egyenlíti ki. A légellenállás és a súly aránya: $e = \frac{F_E}{G} = \frac{1}{25}$. A hajtóművek középvonalának távolsága $T = 16$ m, a függőleges vezérsíkon ébredő oldalerő távolsága a súlyponttól $L = 23$ m. Mekkora α szöggel kell bedönteni a repülőgépet a hossz tengelye körül ahhoz, hogy az oldalerő kompenzálva legyen, vagyis, hogy egyenes vonalú mozgást végezzen? (25 pont)

8. A kötélugráskor egy gumikötél egyik végét az ugró ember lábfejéhez, a másikat egy magasan levő építményhez (kilátó, híd, felvonókabin) rögzítik. Miután az ugró a mélybe veti magát, ez a gumikötél akadályozza meg, hogy a talajba csapódjon. (A rajz nem méretarányos.)

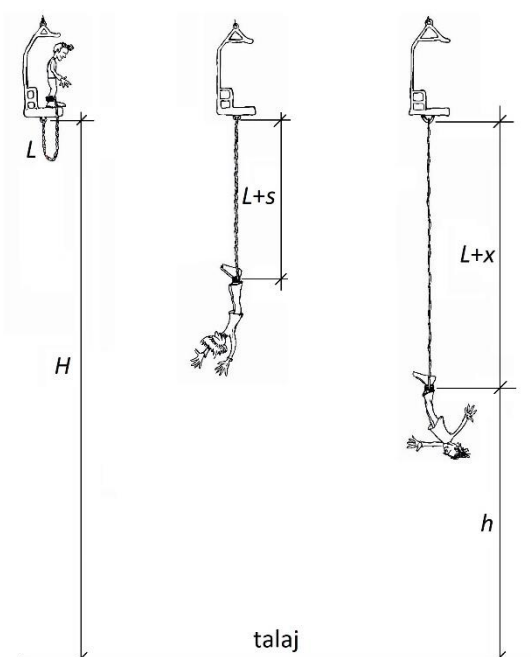
Egy ugró tömege $m = 60$ kg, a gumikötél terheletlen hossza $L = 10$ m, rugóerevsége $k = 200$ N/m.

Az ugróhely talajtól mért magassága $H = 30$ m. Az ugró testmagassága e mellett elhanyagolható (az ugrót tekintjük a kötélvéghez erősített tömegpontnak). A gumikötél tömegét és a légellenállást is hanyagoljuk el. Az ugró kezdősebesség nélkül veti magát a mélybe, $g = 10$ m/s².

(a) A gumikötélen mozdulatlanul lógó ember súlya mennyivel nyújtja meg a gumikötelet (azaz mekkora a gumikötél statikus megnyúlása)? (5 pont)

(b) Mekkora az ugró legnagyobb esési sebessége? (12 pont)

(c) A leugrás után mekkora lesz az ugró és a talaj közti legkisebb távolság? (13 pont)

9. Az idősödő cowboy reumás vállát fájlalva aggódik, hogy a 3,5 kg tömegű puskája – amely a 21 grammos lövedéket 900 m/s sebességgel képes kilőni – túl erősen „rúg hátra”. Arra gondol, hogy ezen talán úgy lehetne segíteni, ha a puska csövének a felét ismert szokás szerint lefűrészelné. A lefűrészelt csődarab 0,5 kg. Mekkora sebességgel lökődik hátra elsütéskor a puska

a) a puska eredeti állapotában? (8 pont)

b) illetve a lefűrészelés után? (17 pont)

Tételezzük fel, hogy a puskacsőben az elég puskapor állandó nyomással, így állandó nagyságú gyorsítóerővel repíti ki a lövedéket, amely erő munkavégzése teljes egészében a golyó felgyorsítását fedezi! A számolás során csak a fegyver és lövedék tömegét tekintjük (ne vegyük figyelembe például a puskát tartó kart stb.).

(Megjegyzés: Mivel a puska sokkal nagyobb tömegű, mint a lövedék, így a visszalökődő puska mozgási energiája sokkal kisebb, mint a kirepülő lövedéké, tehát ez az energia elhanyagolható. Szintén elhanyagolható a lövedék előtt a puskacsőben feltorlódo levegőn végzett munkavégzés. Így tehát jó közelítés, hogy a gáz munkavégzése teljes egészében a lövedék gyorsítására fordítódik.)

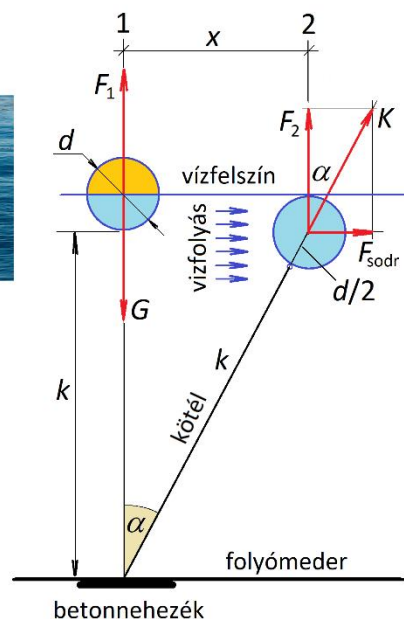
10. Egy henger alakú, kis keresztmetszetű gyertyát meggyújtva azt tapasztaljuk, hogy egyenletesen ég és egy óra alatt hossza 2,5 cm-rel rövidül meg. Egy ugyanolyan gyertyát alul nehezzel megterhelve az vízben függőleges helyzetben úszik, és a vízből 2,5 cm hosszúságú darab áll ki. A vízben úszó gyertyát meggyújtva az mennyi ideig éghet kellő kezdő hosszúság esetén? A gyertya anyagának sűrűsége $0,8 \text{ g/cm}^3$. (Feltételezzük, hogy a gyertya az égés ellenére végig hengeres alakú marad.) (20 pont)

11. Egy gömbalakú, $d = 1 \text{ m}$ átmérőjű bója állóvízben lebegve félig merül el (1-es állapot).

A víz sűrűsége $\rho = 1000 \text{ kg/m}^3$.

$g = 10 \text{ m/s}^2$.

(a) Mekkora a bója tömege? (5 pont)

Egy ilyen bója $k = 10 \text{ m}$ hosszú acélkötéllal van egy gyors sodrású folyó medrében elhelyezett betonnehezékhez rögzítve az ábra szerint. Az 1-es állapotban a bója félig merül a vízbe, a kötéll függőleges. Az acélkötél tömegét hanyagoljuk el.

A bóját a folyóvíz áramlása oldalra sodorja, miközben a kötéll ferdén lefelé húzza. A 2-es állapotban a bója teteje a vízfelszín magasságában van. Az acélkötélre ható közegellenállási erőt hanyagoljuk el.

(b) Mekkora a bója vízszintes elmozdulása (x) az 1→2 állapot között? (5 pont)

(c) Mekkora vízszintes sodrási erő hat a bójára a 2-es helyzetben? (5 pont)

(d) Mekkora erő ébred a kötéllben a 2-es helyzetben? (5 pont)

12. Egy vékony üvegcsőben higanyszál van. Ha végeire $0,4 \text{ V}$ feszültséget kapcsolunk, akkor 5 A erősségű áram folyik benne. A higanyt áttöltjük egy olyan üvegcsőbe, aminek átmérője az eredetinek harmada, és ismét $0,4 \text{ V}$ feszültséget kapcsolunk a végeire. Mekkora lesz így az áramerősség? (20 pont)

13. Egy elektromos vasalót és egy elektromos fűtőtestet párhuzamosan összekapcsolunk, és 230 V feszültségű áramforrással működtetjük őket. Ekkor a vasaló teljesítménye 530 W , a fűtőtesté 2100 W .

Mekkorák lesznek a teljesítmények, ha sorba kapcsoljuk őket, és az áramforrás feszültségét 400 V -ra változtatjuk? (20 pont)

14. Vizet melegítünk egy $P = 2000 \text{ W}$ -os vízforralóval. Az $m_0 = 1,5 \text{ kg}$ tömegű víz egy nyitott edényben van, kezdő hőmérséklete $T_0 = 20^\circ\text{C}$.

A víz fajhője $c = 4183 \text{ J/kg/}^\circ\text{C}$, forráspontja $T_{\text{forr}} = 100^\circ\text{C}$, forráshője $L = 2,26 \text{ MJ/kg}$.

Tételezzük föl, hogy elhanyagolható az edény hőkapacitása, a hőveszteség és a forráspont eléréséig elpárolgó víz tömege.

(a) A bekapcsolást követően mennyi idő után kezd forni a víz? **(6 pont)**

(b) A bekapcsolástól számítva mennyi idő telne el a teljes vízmennyiség elpárolgásáig, ha nem kapcsolnánk ki a készüléket? **(6 pont)**

(c) Hogy függ az edényben levő víz hőmérséklete az időtől? Ábrázolja a függvényt. **(6 pont)**

(d) Hogy függ az edényben levő víz belsőenergiájának változása az időtől? Ábrázolja a függvényt. **(12 pont)**